Dorota Kasprzyk
Miejska Biblioteka Publiczna
w Bolesławcu

Terapeutyczne funkcje dziecięcej filmoteki wykorzystywanej podczas spotkań z młodym czytelnikiem w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bolesławcu

Therapeutic function of children's film library during the meetings with the young reader in the Public Library in Bolesławiec

Abstrakt:

Wstęp. Film jako narzędzie filmoterapii. Filmy dla dzieci i młodzieży. Rodzaje i gatunki filmu. Fazy rozwojowe a odbiór filmu. Różnorodna działalność Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bolesławcu. Charakterystyka filmoteki dziecięcej i młodzieżowej w bolesławieckiej bibliotece z uwzględnieniem jej funkcji terapeutycznych. Zakończenie. Bibliografia. Załączniki. Filmografia wybranych filmów dla dzieci i młodzieży.

Słowa kluczowe:

biblioterapia dla dzieci, filmoterapia dla dzieci, Miejska Biblioteka Publiczna w Bolesławcu, biblioterapia dla młodzieży, filmoterapia dla młodzieży

Abstract:

Introduction. The movie as a tool of movie therapy. Movies for children and youth. Genres of movies. Development phases and reception of the movie. Diverse activities of the Public Library in Bolesławiec. Characteristics of children's and youth film library in the library of Bolesławiec, and its therapeutic function. Bibliography. Filmography of selected movies for children and young people.

Keywords:

bibliotherapy for children, movie therapy for children, Municipal Public Library in Bolesławiec, bibliotherapy for youth, movie therapy for youth

1. Wstęp

Film jako sztuka XX i XXI wieku łączy w sobie pozostałe sztuki – muzykę, literaturę, plastykę, rzeźbę, teatr, przez co staje się najbardziej działającą na zmysły i psychikę dziedziną sztuki. Film jest zatem jednym z rodzajów arteterapii – terapii przez sztukę, stąd adekwatna nazwa filmoterapia, jako wykorzystanie filmu w terapii.

Podstawowym źródłem zastosowania filmu jako środka terapeutycznego jest biblioterapia, oparta na materiale pisanym, a film stał się estetyczną odmianą książki, jako literatura słyszalna i widzialna[1]. Po raz pierwszy pojęcie filmoterapii sformułowane zostało w 1990 r. [2], jako technika terapeutyczna wymagająca właściwego wyboru filmów, które mają bezpośredni wpływ terapeutyczny, wykorzystywany jako bodziec do dyskusji lub badań na sesjach terapeutycznych.

W Polsce filmoterapia jest nowym pojęciem i nakierowana jest bardziej na dorosłego odbiorcę - klienta - pacjenta[3]. Jednak jak słusznie zauważa Anna Maria Laszcz[4] zastosowanie filmoterapii wśród dzieci i młodzieży może być efektywne, z uwagi na rolę, jaką pełni obecnie obraz ruchomy we współczesnym świecie a przede wszystkim w kulturze nastolatków. Z punktu psychologicznego, dzieci są najlepszym „materiałem plastycznym", który da się formować – kształtować na wielu płaszczyznach, czemu mogą posłużyć zajęcia z szeroko rozumianej sztuki.

Celem pracy jest ukazanie funkcji filmów dla dzieci i młodzieży, jakie mogą być wykorzystywane w zajęciach z młodym czytelnikiem na przykładzie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bolesławcu. Zwrócenie uwagi na wielotorowość działań biblioteki, podążającej w kierunku nowych technologii, zgodnie z zapotrzebowaniami czytelników – użytkowników.

W pierwszym rozdziale przytoczono ogólne pojęcie filmoterapii, jej działanie oraz przybliżono ogólną tematykę filmów dziecięcych i młodzieżowych, podając również ich rodzaje. Poświęcono również uwagę psychologicznym fazom rozwoju dzieci i młodzieży, biorąc za kryterium percepcję filmu, które będzie pomocne przy doborze środków audiowizualnych dla odpowiedniego adresata, podczas omawiania dziecięcej filmoteki.

Niewiele jest opracowań na temat filmu dla dzieci i młodzieży i jego funkcjach. Obszerniejsze lub niewielkie wzmianki można znaleźć w wydawnictwach zwartych[5] oraz artykułach[6].

---

1 W. Czernianin, *Teoretyczne podstawy biblioterapii*, Wrocław 2008, s. 51 ; A. M. Łaszcz, *Zastosowanie filmu w terapii psychologicznej*, [w:] *Między psychologią a sztuką. Materiały z I Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej*, red. nauk. W. J. Paluchowski, M. Stańko-Kaczmarek, Poznań 2011, s. 34.

2 Cyt. za: W. Czernianin, *Op. cit.*, s. 55; Zob. też A. M. Łaszcz, *Op. cit*., s. 34

3 Określenia używane się w terapii.

4 A. M. Laszcz, *Op. cit*, s. 43.

5 E. J. Konieczna, *Baśń w literaturze i w filmie. Rola baśni filmowej w edukacji dzieci w wieku wczesnoszkolnym*, Kraków 2005; M. Kielar, *Rola filmu animowanego w pracy wychowawczo-dydaktycznej przedszkola*, Warszawa 1978; A. Kossakowski, *Polski film animowany 1945-1974*, Wrocław 1977; H. Depta, *Film i wychowanie*, Warszawa 1975; *Analiza i interpretacja utworu filmowego w szkole*, praca zbiorowa pod red. H. Depty, Warszawa 1980; D. Bałutowski, *Jak oglądać filmy z młodzieżą: film fabularny w psychoedukacji, terapii, profilaktyce*, Warszawa 2010; S. Morawski, *Kultura filmowa młodzieży*, Warszawa 1977; Z. Czeczot-Gawrak, *Współczesna francuska teoria filmu*, Wrocław 1982; A. M. Łaszcz, *Op. cit*.

6 U. Jarecka, *Bohater filmu animowanego*, „Kwartalnik Filmowy" 2003, nr 41/42, s. 335-347; A. Jędrzejczak, *Rudzi wredni ulubieńcy*, „Polityka" 2004, nr 52/53, s. 128-131; M. Kozubek, *Realny świat – możliwy świat. Rola w kształtowaniu tożsamości młodzieży społecznie niedostosowanej*, „Kwartalnik Filmowy" 2008, nr 62-63, s. 292-306; K. Więckowska, *Obraz niepełnosprawności w filmach rysunkowych dla dzieci*, „Szkoła Specjalna" 2010, nr 2, s.138-147; B. Staszczyszyn, *Będąc z dzieckiem, bądź jak dziecko*, „Film" 2010, nr 12, s. 50-51

W pierwszej części ostatniego rozdziału przedstawiona została sylwetka Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bolesławcu ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów audiowizualnych, jako przykład miejsca pracy z młodym czytelnikiem z wykorzystaniem nie tylko literatury, ale filmu oraz różnych form plastycznych.

W ostatnim rozdziale scharakteryzowano filmotekę dziecięco młodzieżową biblioteki w Bolesławcu, nakreślając przy tym funkcje poszczególnych gatunków filmowych. Opisano przykładowe zajęcia z młodym czytelnikiem z wykorzystaniem filmu, skupiając się głównie na pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Podano również

Coraz większa liczba filmów dla dzieci i młodzieży oraz wzrost zainteresowania tą formą przekazu rzeczywistości, utwierdza w słuszności powstawania mediatek – działów fonograficznych. Nie wszystkie filmy jednak pełnią funkcje dydaktyczne. Dlatego też potrzebna jest pomoc bibliotek, które poprzez selektywne gromadzenie zbiorów, odpowiedni dobór do adresata oraz prowadzenie zajęć z młodym użytkownikiem, wspomagają kształtowanie jego osobowości.

Niniejsza praca nie wyczerpuje tematu, podkreśla jedynie, jak ważna jest rola placówek edukacyjno-wychowawczych, jaką jest biblioteka w kształceniu postaw młodych czytelników. Jest również zaczątkiem do przyszłej filmoterapii zarówno z młodym, jak i starszym odbiorcą. Zebrana w wyborze w załączniku filmografia będzie sukcesywnie poszerzana i wzbogacona o adnotacje, stanowiąc tym samym źródło – bazę dla terapeutów, psychologów, pedagogów, wychowawców, bibliotekarzy oraz zainteresowanych osób do pracy z filmem.

2. Film jako narzędzie filmoterapii

Film pojawił się wraz z powstaniem kinematografii i od początku stanowił dla człowieka źródło pozytywnych i negatywnych emocji, gdzie z jednej strony pozwalał na ucieczkę od rzeczywistości, utożsamianie się z bohaterami i jednocześnie przeżywanie wraz z nimi[7]. Z drugiej zaś pobudzał wyobraźnię.

Film przemawia do odbiorcy swoim językiem. W czasach niemego kina były nim elementy niewerbalne (napisy), z czasem obraz dopełniał dźwięk, a następnie słowo mówione. W ten sposób powstał „rodzaj widowiska, polegający na rzutowaniu na ekranie za pomocą odpowiedniej techniki projekcyjnej utrwalone na specjalnej taśmie fotograficznej obrazy rzeczywiste lub inscenizowane wraz z oprawa dźwiękową i muzyczną”[8]. Utwór audiowizualny, jak sama nazwa wskazuje oddziaływuje na odbiorcę dwoma sferami wyrazowymi: obrazem i dźwiękiem, gdzie pierwszy z nich jest dominujący a drugi pomocniczy, pełniący funkcje ekspresyjne. „Efekt ekranowy zatem łączy się nieroz-

[7] S. Lowry twierdził, że na tym polega oglądanie filmu [w:] E. J. Konieczna, *Arteterapia w teorii i praktyce*, Wyd. 4, Kraków 2007, s. 140.

[8] Tamże, s. 138.

dzielnie z funkcjonowaniem percepcji człowieka, odbierającego wrażenia zewnętrzne za pośrednictwem dwóch zmysłów: wzroku i słuchu”[9]. Poprzez oba te zmysły, uruchamiają się u widza procesy myślowe, które wyzwalają w nim różne emocje, działając z jednej strony na sferę osobowości, z drugiej zaś na stan układu nerwowego. U każdego odbiorcy zachodzi inna percepcja filmu pod względem psychologicznym, duchowym, czy też sensorycznym. Oprócz obrazu i dźwięku, wpływ na odbiór filmu mają poszczególne jego części składowe, jak: dialogi, modulacja głosu, mimika, gestykulacja.

Film jest obecnie zaliczany do szeroko rozumianej sztuki, gdyż stanowi syntezę wszystkich sztuk, dla rzeźby jest ciągiem plastycznych kształtów wprawiając ją w ruch, dla malarstwa, plastyki pozwala osiągnąć nowe formy sztuki rysunkowej, dla muzyki stanowi połączenie obrazów słuchowych i wzrokowych, a dla literatury rozszerzenie granic słowa[10].

O powiązaniach filmu ze sztukami plastycznymi, szczególnie filmów rysunkowych pisał K. Irzykowski, że „współczesne kierunki plastyczne dopiero w filmie mogły znaleźć największe możliwości wyrażania swoich wizji. […] Sztukę filmową można ująć jako sztukę obrazów wizualnych, ale ruchomych”[11].

Muzyka jest ważnym i właściwie nieodzownym elementem filmu, gdzie może być zastosowana jako motyw przewodni, mając wówczas dużą siłę oddziaływania, lub też może służyć tworzeniu nastroju, wpływać na dynamiczność działań bohaterów.

Najczęściej jednak zestawia się sztukę filmową z literaturą, gdzie zdaniem Bolesława Włodzimierza Lewickiego „kino jest widzialną i słyszalną literaturą”[12]. Film, podobnie jak literatura piękna i teatr, należąc do sztuk narracyjnych, wykazuje z nimi pewne związki i podobieństwa, ale także niekiedy zauważyć można zdominowanie przez adaptację mniej lub bardziej znanych książek. Korzystając z literatury, film (mowa tu o filmie fabularnym) podobnie jak w powieści posiada akcję i głównego bohatera.

Jeśli zatem arteterapia[13] zajmuje się terapią przez sztukę, a film zaliczany jest do szeroko pojętej sztuki, zachodzi więc sens powstania pojęcia filmoterapia. Nazwa ta pochodzi od słów: *film* (ang.), który jest „rodzajem widowiska, polegającego na rzutowaniu na ekranie za pomocą odpowiedniej techniki projekcyjnej utrwalonych na specjalnej taśmie fotograficznej obrazów rzeczywistych lub inscenizowanych wraz z oprawą dźwiękową i muzyczną oraz *terapia*, czyli leczyć”[14].

Pojęcie filmoterapii pojawiło się po raz pierwszy w 1990 r. w książce L. Berga-Crossa, P. Jenningsa i R. Barucha, *Cinamatherapy: Theory and application. Psychotera-*

---

[9] W. Stradomski, *O sztuce filmowania: zarys metodyki i estetyki*, Warszawa 1980, , s. 64.

[10] S. Eisenstein, *Prawdziwa synteza wszystkich sztuk*, [w:] H. Depta, *Kultura filmowa – wychowanie filmowe*, Warszawa 1975, s. 50.

[11] H. Depta, *Kultura…*, s. 10.

[12] Cyt. za: Tamże, s. 11.

[13] Szerzej o arteterapii w: W. Szulc, *Arteterapia: narodziny idei, ewolucja, rozwój praktyki,* Warszawa 2011; E. J. Konieczna, *Arteterapia….*

[14] Cyt. za: E. J. Konieczna, *Arteterapia…*, s. 138.

phy in Private Practice, jako technika terapeutyczna wymagająca właściwego wyboru filmów, mających bezpośredni wpływ terapeutyczny, wykorzystywany jako bodziec do dyskusji lub badań na sesjach terapeutycznych[15]. Podobną definicję, choć brzmiącą „kinoterapia" podaje Linda Berg-Cross, Pamela Jennings i Rhoda Baruch[16]. Natomiast John W. Hesley i Jan G. Hesley[17] użyli terminu „video-work" definiując prace z filmem.

Choć filmoterapia jest stosunkowo nową formą terapii, można śmiało stwierdzić, że funkcja terapeutyczna filmu powstała wraz z jego rozwojem. A na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci nastąpił rozwój tej formy terapii, wykorzystywanej „jako cenne narzędzie pomocne w kształtowaniu inteligencji emocjonalnej i wspomagające profesjonalną pomoc psychologiczną, stawiając na pierwszym miejscu widza"[18].

Interesującą teorię z zakresu filmoterapii przedstawił R. May. Mając na uwadze leczniczy charakter filmoterapii, twierdzi, że w cywilizacji Zachodu kinematografia przejęła rolę bajarza, i ze to właśnie baśnie dostarczały wzorców postępowania, skłaniając do zastanowienia się nad sobą, dając morał, będąc drogowskazem i pozwalając przedefiniować problem[19].

„Każdy świadomy przekaz zawiera jakąś treść, jest o czymś, powinien odpowiadać kryteriom prawdy, jeżeli ma służyć powszechnie akceptowanym prawom moralnym"[20].

O filmie możemy mówić w kategoriach artystycznych, estetycznych, społecznych, czy na przykład socjologicznych. O terapeutycznej wartości dzieła filmowego mówimy w zależności od doboru tematyki i gatunku. Poprzez terapeutyczne oddziaływanie film ma ułatwić widzowi rozumienie świata i problemów, w tym jego osobistych[21].

2.1. Filmy dla dzieci i młodzieży

Filmy dla dzieci i młodzieży, jako środki filmoterapii mogą być bardzo efektywne, z uwagi na miejsce jakie zajmuje film we współczesnym świecie i jaka ważna rolę odgrywa w kulturze nastolatków. Film pomaga młodym ludziom łączyć ich wewnętrzny świat z bieżąca rzeczywistością, a zarazem ma silny wpływ na postrzeganie tej rzeczywistości.

Badania przeprowadzone na grupie nastolatków pokazują, że film ma pozytywy wpływ na samoocenę osób w tej grupie. Badania przeprowadzone przez Tadeusza Osińskiego pokazują, że fil pełni ważną rolę w zaspokajaniu potrzeb rozwojowych młodzieży. Również badania Haliny Jankowskiej pokazują, że również dla dzieci w wieku od pięciu do siedmiu lat film jest najlepszym sposobem przekazywania informacji. Wynika

---

15 W. Czernianin, *Op. cit*., s. 55. Zob. też: A. M. łaszcz, *Op. cit*., s. 34.
16 *Biblioterapia*: z *zagadnień pomocy niepełnosprawnym użytkownikom książki. T. 2*, pod red. M. Fedorowicz i T. Kruszewski, Toruń 2007, s. 41.
17 Tamże, s. 41.
18 E. J. Konieczna, *Arteterapia*…, s. 138.
19 Tamże, s. 140.
20 W. Stradomski, *Op. cit.*, s. 63.
21 K. Wawrzyn, *Film jako materiał terapeutyczny wykorzystywany w pedagogice specjalnej*, http://www.dzieciecegraffiti.pl/index.php?action=readmore&idc=15&id=168&print=1 [dostęp:15.12.2011]

to zarówno z multisensorycznego charakteru bodźca filmowego, jak i zawartego w nim dużego ładunku emocjonalnego.[22]

Filmoterapia wśród dzieci i młodzieży może być prowadzona w gabinetach terapeutycznych, w szkołach, bibliotekach i w domach. przez wykwalifikowanych specjalistów przez psychologów, pedagogów, nauczycieli, bibliotekarzy.

2.2. Gatunki i formy filmu dziecięcego i młodzieżowego

Gatunek filmu wskazuje na sposób, w jaki twórca przedstawia wydarzenia i kreuje postacie. Forma filmu zaś oznacza, „w jaki sposób został on wykonany, czy przedstawia fotografowanych ludzi na tle dekoracji i plenerów, czy fotografowane lalki, czy tez ożywiony techniką animacji rysunek”[23].

Gatunki filmów dla dzieci wg J. Koblewskiej-Wróblowej[24]:

- film a k t o r s k i (fabularny) – komedia, film przygodowy, kostiumowy, muzyczny, szkolny, western, kameralny dramat psychologiczny[25] .
- film a n i m o w a n y – wyróżnia się szybkim tempem akcji i wielością wydarzeń,
  - r y s u n k o w y (malarski) - „wrażenie ruchu powstaje dzięki żmudnym wysiłkom wielu osób, zmieniające kolejne fazy ruchu na rysunku, które następnie fotografowane na taśmie zdjęciowej powodują złudzenie poruszania się przedstawionych postaci, utrzymane w realistycznych konwencjach rysunku, odznaczają się ciekawą treścią” (np. filmy Disneya) – najbardziej plastyczna technika animacji,
  - l a l k o w y (przedmiotowy) – „dzięki pracy animatorów również dają złudzenie ruchu, ruch lalki ulega wielu niedostrzegalnym zmianom wskutek odpowiedniego przedstawienia rąk i nóg kukły od jednego zdjęcia do drugiego” animacji podlega przedmiot trójwymiarowy, który można przedstawić przy użyciu tych samych zasad za pomocą kukiełek, wycinanek lub lalek, ale efekt końcowy, wizualny będzie zupełnie różny,(do kl. II, do 8 lat).
  - s y l w e t o w y

filmy fabularne z fotografowanymi aktorami:

- filmy wychowawcze – „powiastki filmowe przeznaczone dla małych widzów, krótko- i średniometrażowe, których tematem są określone problemy wychowawcze, odzwierciedlające cele i założenia wychowawcze danego kraju. W Pol-

[22] A. M. Łaszcz, *Op. cit*., s. 43.
[23] J. Koblewska-Wróblowa, *Film fabularny w szkole*, pod red. W. Okonia, Warszawa 1964, s. 24.
[24] Tamże, s. 24. Por.: H. Depta, *Film i* …, s. 132-135; A. Helman, A. Pitrus, *Podstawy wiedzy o filmie*, Gdańsk 2008, s. 249-252.
[25] Podział może być szerszy z uwagi na zacierani e się granicy między filmami dla dorosłych a dla dzieci i młodzieży.

sce scenariusz tego gatunku powstaje zwykle na zamówienie instytucji zrzeszającej młodzież lub władz oświatowych"

Powyższe gatunki filmu dziecięcego i młodzieżowego, to nic innego jak środki stosowane w filmoterapii.

Film animowany jako osobny gatunek pojawił się w kulturze już pod koniec XIX wieku i zaliczany jest do zjawisk kulturowych, jako ożywiona plastyka, czy też sztuka ruchów narysowanych, łącząc w sobie tym samym elementy sztuki plastycznej i sztuki filmowej [26]. Rozwijał się bardzo szybko dzięki ogromnemu wkładowi wielkich pionierów techniki animacji, jak również dzięki takim geniuszom, jak choćby Walt Disney. Film animowany zyskał największe powodzenie u widowni dziecięcej i do dziś jest z nią najbardziej kojarzony. Przez 100 lat technika animacji rozwinęła się ogromnie, a ostatnio jej rozwój jest wyjątkowo dynamiczny, głównie dzięki udziałowi techniki komputerowej. Wciąż powstają nowe filmy animowane, które dzięki nowoczesnej technice powstają o wiele szybciej i sprawniej, niż dawniej. Filmy animowane stały się gatunkiem, za pomocą którego pokazywana jest dzieciom rzeczywistość. Jest on nadal bardzo popularną formą wyrazu, choć większość współczesnych animacji skierowana jest głównie poprzez swój język do dorosłej publiczności. Młodego widza przyciągają nowoczesne techniki animacyjne, trójwymiarowość obrazu, komputerowo zrealizowane efekty specjalne, natomiast nie skupiają się na odbiorze treści. Mówi się wówczas o przeroście formy nad treścią, co w pewnym stopniu ogranicza funkcje filmu animowanego, mającego największe możliwości przekazu.

Problematyka fabularnej twórczości filmowej dla dzieci i młodzieży w Polsce nie jest tematem zapomnianym. W latach sześćdziesiątych pisali na ten temat m. in.: Andrzej Kijowski, Wiktor Woroszylski, Joanna Guze, Lech Pijanowski, Ignacy Witz, Konrad Eberhardt, Jan Józef Szczepański[27]. Badaniami do połowy lat dziewięćdziesiątych zajmowali się teoretycy filmu, psycholodzy, socjolodzy, m. in. Bolesław Włodzimierz Lewicki, Leopold Blaustein[28].

Początkowa produkcja filmowa dla dzieci i młodzieży odzwierciedlała dydaktyzm i charakter danego kraju – społeczeństwa. I tak w angielskich filmach chłopców cechowała zaradność, zręczność, poczucie odpowiedzialności, koleżeństwo, opiekuńczość wobec dziewcząt, zdanie na własne siły w pokonywaniu trudności, w myśl zasady „radź sobie sam"[29]. W filmach radzieckich rodzice i nauczyciele odgrywali rolę kierowniczą i opiekuńczą w stosunku do uczniów[30]. W polskich filmach wychowawczych występowała raczej tendencja do równomiernego, harmonijnego przedstawiania świata dzieci i dorosłych[31].

[26] A. Kossakowski, *Op. cit*., s. 7.
[27] M. Hendrykowski, *Polski film fabularny dla dzieci i młodzieży*, Poznań 1994, s. 7.
[28] Tamże, s. 5.
[29] J. Koblewska-Wróblowa, *Op. cit*., s. 27.
[30] Tamże, s. 28.
[31] Tamże, s. 30.

Istnieje wiele filmów, które trudno jednoznacznie zakwalifikować dla danej grupy odbiorców, czy to dzieci, młodzieży, czy też dorosłych, jak słynne przeboje filmowe, np.: *Trzech muszkieterów*, *E.T.*, *Superman*, *Różowa pantera*, *Rocky*, *Robin Hood*. Nie ma ustalonej jednoznacznie granicy podziału na gatunki dorosłe oraz dziecięce i młodzieżowe. O tym, dla kogo dany film jest przeznaczony świadczy sposób jego zaadresowania. Dobranie filmu dla odpowiedniego odbiorcy jest bardzo trudne. Badania nad filmem oraz jego terapeutycznymi właściwościami wkraczają w zakres filmologii, psychologii, semiotyki filmu i medycyny. Z uwagi na temat pracy, interesować nas będzie podejście psychologiczne i pedagogiczne.

2.3. Fazy rozwojowe a odbiór filmu

Różnorodność filmów dla dzieci i młodzieży i ich wciąż narastająca liczba zmusza do kwalifikacji utworów audiowizualnych dla określonego wieku. W tym celu należy zastanowić się, jak ta grupa odbiorców reaguje na filmy w zależności od faz rozwojowych.

Biorąc za kryterium stopień rozumienia utworu filmowego oraz upodobania filmowe chłopców i dziewcząt J. M. L. Peters[32] wyróżnia cztery podstawowe fazy rozwoju ucznia jako odbiorcy filmu:

1) Dzieci w wieku 7, 8, 9 lat – początkowo zainteresowanie baśnią, z czasem tym, co wydarzyło się naprawdę, wiara we wszystko, co jest przedstawione na ekranie. Trudności z rozumieniem filmu poprzez m.in. utożsamianie postaci, gdzie ich mnogość w filmie lub zmiana chociażby ubioru powoduje dezorientacje młodego widza. Sytuacja ta częściej występuje podczas oglądania filmów animowanych niż aktorskich. Kolejnym problemem jest wielowątkowość fabuły, która wówczas jest niezrozumiała dla dzieci i ich rozprasza. Ulubione utwory mają prosta akcję, nieskomplikowane postacie oraz szczęśliwe zakończenie. Brak zainteresowania problematyką społeczną.
2) Dzieci w wieku 10, 11, 12 lat – bardziej obiektywny sposób postrzegania świata zewnętrznego, rozwija się myślenie logiczne oraz krytycyzm, pojawiają się zainteresowania estetyczne. Zainteresowanie filmami przede wszystkim przygodowymi, następnie o „zwykłym życiu" oraz dokumentem. Potrafią odczytać morał filmu, ale jako całości jego wymowy nie rozumieją. Ulubieni bohaterowie chłopców to rówieśnicy oraz ludzie młodzi, odważni i silni, stojący w obronie słabszych. Ich ulubione filmy to przygodowe, podróżnicze i westerny. Dziewczynki, podobnie jak w poprzedniej grupie wiekowej nadal preferują istoty słabe, pokrzywdzone, sieroty i bezbronne zwierzęta, nad którymi mogą się rozczulać. Zaczynają się im podobać melodramaty. Brak zainteresowania zarówno chłopców, jak i dziewcząt baśniami, filmami rysunkowymi, zwłaszcza

[32] Tamże, s. 40-44. Por.: E. J. Konieczna, *Baśń w…*, s. 70-76.

lalkowymi, natomiast popularnością cieszą się filmy dokumentalne fabularyzowane, o wyprawach naukowych, podróże oraz filmy o tematyce egzotycznej. Nadal słabe zainteresowanie problemami społecznymi.

3) Młodzież w wieku 13, 14, 15 lat – poprawne rozumienie związków przyczynowych i czasu filmowego, rozwój myślenia logicznego. Wzrost zainteresowania światem techniki, podróżami i przygodami. Od czternastego roku życia zainteresowania młodzieży w kwestii problemów i treści prezentowanych na ekranie wykraczają poza film. W kręgu zainteresowań dziewcząt są sprawy miłosne i rodzinne oraz świat ludzi dorosłych, preferują szczególnie w tej fazie melodramaty i dramaty psychologiczne. Chłopcy interesują się nadal przygodą i egzotyką. Dla obu płci idolami staja się gwiazdy filmowe.
4) Młodzież w wieku 16, 17, 18 lat – myślenie w tej fazie rozwoju nie różni się od myślenia dorosłych, ale jest jeszcze subiektywne. Uwrażliwienie na piękno, pojawia się potrzeba uzewnętrznienia własnej twórczości artystycznej. Wzrasta zainteresowania odmienną płcią, własnymi przeżyciami psychicznymi oraz doznaniami innych ludzi, w których doszukują się własnych przeżyć. Problemy społeczne stają się głównym tematem filmów, gdzie ukazane jest życie ludzi dorosłych, ich konflikty moralne i światopoglądowe. W tej fazie rozwoju, a szczególnie od szesnastego roku życia, młodzież jest już zdolna do pełnego odbioru filmu, dostrzegając przy tym wszystkie jego walory ekspresyjne, oraz ocenić wartość artystyczna dzieła.

Badaniami nad preferencjami dzieci zajmowało się również małżeństwo Zazzo oraz Kathleen Woolf i Marjorie Fiske[33]. Zwrócili oni uwagę , że w wieku poniżej 12 lat, a więc w pierwszych dwóch fazach rozwoju dziecka, pływ komiksów rozpoczyna stadium fantastyki, a ulubionym rodzajem filmów zarówno dziewcząt jak i chłopców jest film o duchach. Potem następuje faza przygód.

Mając na uwadze różnorodne badania nad odbiorem filmu przez dzieci i młodzież oraz doświadczenia innych krajów należy zaproponować wg J. Koblewskiej-Wróblowej[34] granice wieku przy kwalifikacji filmów: 7-12 lat, gdzie dzieci mają podobne trudności w rozumieniu filmów, a ich zainteresowania są podobne oraz młodzież w wieku 13-16 lat, której można prezentować znacznie więcej gatunków filmowych. Młodzieży powyżej szesnastego roku życia można proponować filmy z repertuaru dla dorosłych, o ile nie posiadają zbyt skomplikowanej tematyki lub zawierają treści wyłącznie dla widzów dorosłych.

Podobne granice wiekowe adresatów filmów dziecięcych i młodzieżowych podaje M. Hendrykowski[35]. Najmłodszych odbiorców zamyka w grupie do 12 lat, którą wewnątrz dzieli na dwie podgrupy: dzieci młodszych (do 8 lat) oraz dzieci starsze (8-12 lat).

---

[33] E. Morin, *Dialektyczna jedność realności i nierealności*, s. 71, [w:] *Kino i wyobraźnia*, Warszawa 1975, s. 214-216, 218-222.
[34] J. Koblewska-Wróblowa, *Op. cit*., s. 45.
[35] M. Hendrykowski, *Op. cit*., s. 14.

Filmy młodzieżowe podzielił na dwie grupy adresatów: 12-15 lat i powyżej 15 lat. Przy czym drugą z nich nico zaniżył, mając na uwadze psychologiczne fazy rozwojowe, stwierdzając, że piętnastolatki znajdują się u progu dorosłości i mają odrębne zainteresowania w stosunku do młodszych.

Zarówno dziewczęta, jak i chłopcy mają inne upodobania filmowe, poszukując odmiennych treści, pierwsze gustują w filmach o dużym ładunku uczuciowym, drudzy szukają filmów akcji. Jednakże filmy tworzy się z myślą o widowni mieszanej, by jak najwięcej odbiorców mogło je oglądnąć. Zadaniem <<filmoterapeuty>> jest dobranie tematu filmu i pokazanie toczącej się w nim akcji, by dziewczęta i chłopcy znaleźli dla siebie interesujące treści. Istotą filmoterapii jest nie tylko co, ale jak się ogląda. Zajęcia z filmem zatem wymagają skupienia i odpowiedniego przygotowania. Podobnie jak w ogólnej terapii, tak i w seansach filmoterapeutycznych stosuje się dwie metody:

- **i n d y w i d u a l n ą** - tzw. autoterapia, oglądanie filmu przez uczestnika i autoanaliza na podstawie jego treści,
- **g r u p o w ą** - wspólne oglądanie filmu będącego podstawą do dyskusji.

Odbiorca filmu może być bierny wobec przedstawianego obrazu (funkcja rozrywkowa filmu) lub brać czynny udział – starając się zrozumieć film, zastanawiając się nad jego treścią (funkcja poznawcza).

Biblioteka, jako jedna z instytucji wychowawczych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności i możliwość obcowania z czytelnikami, szczególnie małoletnimi, jak i dorosłymi, może prowadzić obie metody filmoterapii (jeśli posiada zbiory audiowizualne). Indywidualną poprzez dobranie filmu konkretnemu czytelnikowi oraz grupową, na zajęciach z przedszkolakami lub uczniami szkół.

3. Różnorodna działalność miejskiej biblioteki publicznej w Bolesławcu

Miejska Biblioteka Publiczna w Bolesławcu powstała 27 listopada 1945 roku jako pierwsza placówka biblioteczna w Bolesławcu i trzecia z kolei na Dolnym Śląsku. W 1995 roku - z okazji jubileuszu 50-lecia - otrzymała imię Cypriana Kamila Norwida. Obecną siedzibę, w budynku przy ul. Sądowej 8, zajmuje od roku 1993. Mieści się tutaj Dział Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, Wypożyczalnia, Czytelnia, Oddział dla Dzieci i Młodzieży, Dział Fonograficzny wraz z Książką Mówioną oraz Galeria „Format". Jedyna filia w obrębie miasta znajduje się przy ulicy Staroszkolnej. Zbiory biblioteki kształtują się na poziomie 130 tysięcy woluminów, a liczba czytelników oscyluje w granicach 13 tysięcy, co stanowi ok. 30% populacji Bolesławca. W Oddziale dla Dzieci i Młodzieży zapisanych jest ogółem 2628[36] młodych czytelników.

Nasza biblioteka prowadzi wiele działań promujących czytelnictwo, począwszy od tradycyjnego wypożyczania książek, przez konkursy, wystawy, warsztaty literackie, pla-

[36] Stan na 31 grudnia 2011 wg sprawozdania rocznego Biblioteki.

styczne, drukarskie, spotkania autorskie, inscenizacje. Poszczególne działania pełnią wielorakie funkcje w kształtowaniu postaw młodych i dorosłych czytelników. Biblioteka ściśle współpracuje z wszystkimi przedszkolami i szkołami podstawowymi oraz z gimnazjami i szkołami ponadgimnazjalnymi w miejscowości.

Już począwszy od gromadzenia zbiorów, wpływamy pośrednio na zakres literatury na regałach bibliotecznych. W myśl powiedzenia <jaką literaturę zakupicie, taką będą ludzie czytali>. Naturalnie nie można nastawić się tylko na jeden czy dwa gatunki literackie, należy rozmawiać z czytelnikiem, być otwartym na jego spostrzeżenia, śledzić nowości wydawnicze, ale przy tym dokonywać odpowiedniego wyboru, biorąc pod uwagę również treść utworów. Książka przecież powinna nie tylko bawić, ale i uczyć, a czasami leczyć duszę, pełniąc przy tym biblioterapeutyczną funkcję. Długoletni staż bibliotekarek naszej placówki, pozwala na bliższe zapoznanie się z jej użytkownikami, ich preferencjami czytelniczymi, niekiedy problemami osobistymi i środowiskiem w jakim mieszkają. Pozwala to na dobór odpowiedniejszej literatury dla poszczególnego odbiorcy.

Grupowe zajęcia o charakterze biblioterapeutycznym prowadzimy w Dyskusyjnych Klubach Książki dla dorosłych i dla dzieci. Spotkania odbywają się cyklicznie, co miesiąc, w przypadku dorosłych, ustala się wcześniej tematykę spotkań, tak by zainteresowani uczestnicy mogli zapoznać się z lekturą i mogli przygotować się do jej omawiania. W przypadku dzieci, prowadząca bibliotekarka czyta na głos fragmenty lub cały wybrany utwór, a następnie omawia go w formie dyskusji z młodymi czytelnikami. W obu klubach ilość uczestników jest kameralna, co pozwala na lepsze zapoznanie się z tekstem i jego przeanalizowanie.

We wrześniu i październiku 2010 roku oficjalnie i z wielka fetą rozpoczęliśmy akcję głośnego czytania dzieciom pn. „Rozczytany Bolesławiec". Honorowy patronat nad inicjatywą objął Prezydent Miasta, Piotr Roman. Do Fundacji Cała Polska czyta Dzieciom zgłoszono moją osobę, jako koordynatora oraz koleżankę z Oddziału dla Dzieci, jako lidera akcji – przedstawicieli naszej Biblioteki oraz liderów ze wszystkich ośmiu przedszkoli i pięciu szkół podstawowych w Bolesławcu. Odbyły się dwie uroczyste inauguracje akcji, którym towarzyszyło głośne czytanie ciekawych opowieści w wykonaniu gości.

Dla przedszkolaków czytali: Prezydent, Komendant Straży Miejskiej i trzech przedstawicieli Straży Pożarnej. Głośne czytanie w szkołach podstawowych rozpoczęli dziennikarze lokalnej telewizji Azart Sat. Każda placówka została też wyposażona w komplet książek kolekcji Cała Polska czyta Dzieciom.

W ramach tej akcji wspólnie czytamy „Bajki dla najmłodszych". Spotkania odbywają się cyklicznie, co tydzień w Oddziale dla Dzieci i Filii Nr 1. Skierowane są dla dzieci z przedszkoli, z którymi ściśle współpracujemy. Czytaniu bajek towarzyszą zajęcia plastyczne (jak również często zabawy zręcznościowe), tematycznie związane z wysłuchanymi opowieściami.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że głośne czytanie dla dzieci prowadzimy w naszej bibliotece od wielu lat, inauguracja programu pn. Rozczytany Bolesławiec" była tylko formalnym – oficjalnym przystąpieniem do akcji.

Możliwość obcowania z książką oraz z jej twórcą, dają również spotkania autorskie oraz warsztaty artystyczne, na które zapraszamy znanych autorów książki dziecięcej i młodzieżowej, jak chociażby dla najmłodszych: Paweł Wakuła, Katarzyna Pranić, Paweł Beręsewicz, Wanda Chotomska, Izabela Klebańska, Roksana Jędzrejewska-Wróbel, Wojciech Widłak, Eliza Piotrowska, Paweł Pawlak i in. Dla młodzieży organizujemy warsztaty teatralne (Kalina Jerzykowska, Dariusz Miliński), językowe (Heidi Hassenmüller), literackie (Krzysztof Petek, Jan Stolarczyk, Dariusz Pawlicki).

Zajęcia z książką promują przede wszystkim czytelnictwo, zachęcają młodego użytkownika do sięgania po literaturę, która pokaże mu świat rzeczywisty i fikcyjny, przyciągnie też do odwiedzania biblioteki, w której nie tylko wypożycza się książki…

Walory estetyczne, uwrażliwianie na piękno sztuki i otaczającego nas świata kształcimy w naszych czytelnikach, tych młodych, jak i starszych poprzez organizowanie wystaw. Ich różnorodność pozwala na poznanie wielu rodzajów sztuki, jak: rzeźba, malarstwo, grafika, fotografia, a obecność autora na wernisażu, daje możliwość zdobycia wiedzy na temat samego dzieła, użytej techniki przy jego tworzeniu, motywów jego powstania. Mawia się, że sztuka jest lekarstwem dla duszy, dlatego też śmiało można powiedzieć, że uczestniczenie w wystawach jest „arteterapią" w pigułce.

Oprócz biernego uczestnictwa w spotkaniach ze sztuką, prowadzimy dla dzieci warsztaty plastyczne, pracując na różnym materiale: kredki, akwarele, pastele, plastelina, masa solna, wycinanka itp. Przygotowanie merytoryczne oraz techniczne bibliotekarek Oddziału dziecięcego daje za każdym razem niepowtarzalne efekty wykonanej przez małoletnich prac, a przy tym sprawia obu stronom wielką satysfakcję. Zajęcia plastyczne przede wszystkim pobudzają dziecięcą wyobraźnię, uczą umiejętności manualnych oraz pracy w grupie. Pozwalają na odreagowanie poprzez sztukę, będąc tym samym poniekąd częścią arteterapii.

Połączeniem pracy twórczej z jej późniejszym odbiorem, są wystawy pokonkursowe, które przygotowujemy w naszej bibliotece. Konkursy plastyczne (różne techniki) kierowane są przede wszystkim do uczniów bolesławieckich szkół. Mogą być dla jednego rodzaju szkół lub dla wszystkich, w obu przypadkach ocenia się prace w poszczególnych grupach wiekowych, mniej więcej według faz rozwoju psychicznego, omówionych w pierwszym rozdziale.

Najnowszą formą pracy z młodym czytelnikiem są w naszej bibliotece zajęcia z filmem. Zakup filmów do Oddziału Fonograficznego, bo taką nazwę początkowo nosiły zbiory audiowizualne zapoczątkowała biblioteka w 1994 roku. Początkowo były to kasety video (VHS) i wypożyczano je indywidualnym użytkownikom, z czasem od roku 2004 powiększaliśmy owe zbiory na elektronicznych nośnikach (płyty DVD, VCD).

Pojawienie się na rynku wydawniczym bogatej oferty zbiorów audialnych i audiowizualnych oraz książki mówionej zrodziło pomysł stworzenia zaczątków Mediateki, która stwarzała by nowe możliwości pracy z czytelnikiem zarówno młodym jak i dorosłym. Tym samym włączyliśmy do swoich działań projekcję filmów dla dzieci i młodzieży. Prowadzone są one w Galerii Format naszej biblioteki, w odpowiednio przygotowanej sali, czemu służy zakupiony specjalnie do tych celów sprzęt (zestaw kina domowego, ekran oraz projektor). Sala może pomieścić do 30 osób, co stanowi maksymalna grupę, by przeprowadzić zajęcia filmowe.

Staraniem bibliotekarzy naszej placówki powstał nowy dział biblioteki – Mediateka, który jest efektem realizacji projektu w ramach programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z zakresu Infrastruktura Kultury. Na projekt pn. BIBLIK [Bolesławiec, Informacja, Biblioteka, Literatura, Internet, Kultura] przeznaczono 40 tysięcy zł. Połowę środków uzyskano z budżetu państwa, drugą część stanowił wkład budżetu miasta. Symbolicznego otwarcia Mediateki dokonał Prezydent Miasta Piotr Roman uruchamiając prezentacją pokazującą kolejne etapy jej powstawania. Ciekawa aranżacja wnętrza, komputery z dostępem do Internetu, filmy, książka mówiona, muzyka, programy edukacyjne – w tym do nauki języków obcych, a dla koneserów również płyty winylowe – to wszystko – mamy nadzieję poszerzy i uatrakcyjni ofertę Biblioteki.

Otwarcie Mediateki – po lewej zbiory audiowizualne

Na wprost regały z filmami

Stanowiska komputerowe – po prawej regał z czasopismami

W głębi zbiory książki mówionej

Zapotrzebowanie na zbiory w nowo powstałym dziale Mediateki oddaje poniższa tabela ze statystyką jej użytkowników, zarejestrowanych na przestrzeni trzech ostatnich lat w porównaniu ze styczniem b.r., to jest miesiąc po otwarciu.

	Grupy wiekowe				
Rok	**1** - do 14 lat	**2** - od 15 lat			Razem
2009 - cały rok	1	24			25
2010 - cały rok	3	18			21
2011 - cały rok	20	21			41
	1 - do 5 lat	**2** - 6-12 lat	**3** - 13-15 lat	**4** - 16-19 lat	
2012 - 23 styczeń	2	12	4	19	37

Tab. Statystyka użytkowników zarejestrowanych w Mediatece w okresie 01.01.2009 – 23.01.2012

Ilość zarejestrowanych do dnia 23 stycznia br. czytelników, korzystających ze zbiorów Mediateki, jest prawie taka sama, jak w całym 2011 roku. a do końca miesiąca pozostał jeszcze tydzień. Jest to wyraźna oznaka zainteresowania multimediami i nowymi technologiami, w kierunku którym zamierzamy rozwijać się w przyszłości.

Jak można zauważyć w powyższej tabeli, w roku 2012 uszczegółowiony został podział grup wiekowych młodych użytkowników. Jest on bliski fazom rozwojowym dzieci i młodzieży[37] i pozwala na prześledzenie zainteresowań filmowych poszczególnych grup, co z kolei może być przydatne w zajęciach filmoterapeutycznych z dziećmi i młodzieżą, o czym napiszę w następnym rozdziale.

4. Terapeutyczne funkcje dziecięcej filmoteki wykorzystywanej podczas spotkań z młodym czytelnikiem w miejskiej bibliotece publicznej w Bolesławcu

Filmoteka w Oddziale dla Dzieci i Młodzieży Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bolesławcu zawiera 1003 filmy[38] z czego większą część stanowią filmy dla dzieci i młodzieży. Oferta dla tej grupy wiekowej jest bardzo bogata, a przy tym bardzo urozmaicona, zawierająca wszystkie gatunki filmowe, o których pisałam w drugim rozdziale niniejszej pracy.

Film może być wykorzystany w terapii na dwa sposoby: przez wyświetlenie jego fragmentów, które są pomocne do zilustrowania nieskomplikowanych tematów oraz przez użycie filmu jako całości, pozwalającego na głębsze zrozumienie określonego wątku[39].

Najczęściej wyświetlanymi filmami dla dzieci jest bajka i baśń, które na ogół są mogą filmami rysunkowymi bądź lalkowymi, ale mogą być też aktorskimi. Bajki mogą być krót-

[37] Patrz: Rozdział 2., s. 10-12.
[38] Stan na 31 grudnia 2011 wg inwentarzy biblioteki.
[39] A. M. Łaszcz, *Op. cit*., s. 37.

ko- lub długometrażowe. Natomiast baśnie są zawsze utworami pełnometrażowymi. Przy takiej ilości filmów nie sposób wymienić wszystkie tytuły. Ograniczę się zatem do przedstawienia niektórych z nich, przy omawianiu poszczególnych grup filmów.

Zasadniczą różnicą między bajką a baśnią jest ich zakres i rodzaj fantastyki, która w tej pierwszej jest umowna, konwencjonalna, w drugiej natomiast bogata i złożona.

Bajka jest utworem moralizatorskim, należącym do gatunku epicko-dydaktycznego, gdzie wyrażający określoną postawę życiową i zawierający zawsze morał. Postacie bajkowe skrywające się pod maskami zwierzęcymi, reprezentują poszczególne cechy charakteru ludzkiego. Dlatego też symbolika zwierząt i przedmiotów składa się na fantastykę metaforyczną i umowną. Poprzez zabawne sceny ukazane w bajkach możemy w przystępny sposób nauczyć dzieci pozytywnych zachowań. Tę właśnie formę pracy z filmem stosujemy najczęściej wśród małych czytelników.

Zajęcia filmowe z młodym czytelnikiem w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym prowadzimy trójtorowo w naszej bibliotece: W tej pracy uwaga będzie skupiona na zajęciach z dziećmi w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bolesławcu z wykorzystaniem samego filmu, jako środka terapeutycznego oraz w połączeniu z literaturą i plastyką.

1) Wyświetlanie samego filmu (krótkie odcinki) – funkcja rekreacyjna-rozrywkowa.
2) Połączenie czytania utworu z projekcją jego ekranizacji bądź adaptacji – związki biblioterapii z filmoterapią.
3) Czytanie utworu literackiego połączone z warsztatami plastycznymi i projekcją filmu o tej samej tematyce – arteterapia przez literaturę i sztukę w relacji z filmoterapią.

Projekcje krótkich filmików animowanych – kreskówek mają za zadanie zrelaksować małego odbiorcę, dać odpoczynek po np. zajęciach obowiązkowych w przedszkolu, czy też w bibliotece. Filmiki nie powinny być dłuższe niż 30 minut i powinny mieć charakter zabawowy.

Zajęcia w ramach „Bajkowego Festiwalu Filmowego" oraz akcji „Cała Polska czyta dzieciom", które odbywają się cyklicznie w naszej bibliotece, mają na celu połączenie słowa drukowanego-czytanego ze słowem słuchanym w postaci dźwięku i obrazu na ekranie.

Na wstępie czytamy fragmenty bajki a następnie wyświetlamy film opowiadający o tych samych przygodach. W pracy z najmłodszym odbiorcą, wykorzystaliśmy m. in. bajki o *Kubusiu Puchatku*, *Misiu Uszatku*, *Żółwiu Franklinie*[40], które są świetnym przykładem funkcji wychowawczej zarówno literatury, jak i filmu. Dzieci mogą wraz z Puchatkiem poznawać świat, a jak wiemy z faz rozwojowych opisanych w drugim rozdziale tejże pracy, w tym wieku dzieci charakteryzuje ciekawość otaczającego świata i chęć współbrzmienia z innymi.

[40] *Kubuś Puchatek i Hefalumpfy*; *Kubuś Puchatek – Puchatkowego Nowego Roku*; *Niezwykła przygoda Misia Puchatka*; *Nowe przygody Misia Uszatka*; *Franklin*; *Witaj Franklin*; *Frankin kłamczuszek.*

Funkcja wychowawcza wspomnianych powyżej bajek jest tu szeroko rozumiana, gdyż poruszane są w nich różne aspekty życia społecznego:

- wychowanie komunikacyjne, czyli jak bezpiecznie poruszać się po drodze,
- wychowanie zdrowotne, jak zdrowo się odżywiać i dbać o swoje zdrowie,
- wychowanie ekologiczne – rozwijanie zainteresowania otaczającym światem, dbanie o tężyznę fizyczną,
- wychowanie rodzinne – sprawianie przyjemności przyjaciołom, okazywanie sobie szacunku i radości w czasie grupowych uroczystości, docenianie wartości rodziny w życiu człowieka w czasie świąt i nie tylko, uczenie się miłości do siebie i innych,
- wychowanie medialne i czytelnicze, czyli rozwijanie emocjonalnego kontaktu małego dziecka z tekstem literackim, sztuką.

W zajęciach z przedszkolakami omawiano przede wszystkim treści związane z tematami ukazującymi dzieciom ich miejsce w środowisku przedszkolnym i rodzinnym, sposobami radzenia sobie w różnych sytuacjach życiowych. Zajęcia filmowe pozwoliły dzieciom przyswoić sobie podstawowe pojęcia tj. pomoc, opieka, współczucie, litość, koleżeństwo, przyjaźń, opieka nad rodzeństwem czy uprzejmość. Ma to duży wpływ na kształtowanie się osobowości dziecka.

Dużą rolę odgrywa w filmach animowanych, szczególnie Disney'owskich, technika rysunkowa – malarska, dająca piękny, płynny obraz, co nie jest bez znaczenia dla wyobraźni małego widza. Zachowana została również rzeczywista kolorystyka oraz odpowiednio dobrano muzykę. Filmy te są przepełnione ciepłem i humorem, uczą przyjaźni i zrozumienia dla innych. Bohaterowie przekonują się, że nie wszystko jest takie, jakim wydaje się być na pierwszy rzut oka.

Baśnie filmowe przeznaczone są dla każdego, w naszej bibliotece jednak wykorzystujemy ich wersje animowane do zajęć z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym. Dlaczego właśnie wersja animowana a nie fabularna? „Henryk Depta zwraca uwagę na różnice, jakie mogą wystąpić w odbiorze animowanej i aktorskiej baśni filmowej. Film animowany lepiej ukazuje specyficzną atmosferę świata baśni i trafia do dziecięcego odbiorcy niż fotograficzna natura filmu, która powoduje wynaturzenie baśniowości[41]. W baśniach świat realistyczny przeplata się ze światem fantastycznym. O ile światem rzeczywistym rządzą te same prawa co materialnym, o tyle światem fantastycznym kierują prawa przyjęte w ramach fabuły danego utworu, której nie można zmieniać. Punktem wspólnym obu płaszczyzn-światów są logiczne następstwa wydarzeń przyczynowo-skutkowych, gdzie rządzą prawa moralnych konsekwencji: wygrywa dobro i jest nagradzane, zło ponosi karę. Dla baśni charakterystyczna jest kontrastowość postaci, gdzie np. słabość, kruchość i uległość sieroty odpowiada agresywność macochy, jak w przypadku „Kop-

[41] Cyt. za: E. J. Konieczna, *Baśń w…*, s. 53.

ciuszka", czy tez tchórzostwo króla i odwaga jego sługi. Baśń zawsze dobrze się kończy, bohaterom udaje się osiągnąć zamierzone cele.

Warsztaty literacko – plastyczno –filmowe rozpoczęliśmy czytania baśni literackiej o Dzwoneczku. Po krótkiej analizie tekstu, z pytaniami: kim są wróżki? Jak wyglądają? Dlaczego są potrzebne i w jakim świecie? Dzieci przystąpiły do wykonywania najważniejszych części garderoby wróżki i czarodzieja, czyli kapelusza.

Zajęcia plastyczne na podstawie baśni „Dzwoneczek"

Podczas zajęć plastycznych często dokonywała się projekcja utworu literackiego – dzieci wykonując prace przenosiły swoje wyobrażenia o bohaterach z książki na papier. Każdy element kapelusza (jego kolor, ozdoby) nie są bez znaczenia dla małego twórcy.

Baśnie filmowe umożliwiają rozwijanie wyobraźni dziecka, jego wrażliwości estetycznej, zapoznają z otaczającym je światem, pokazują, jak ważna jest przyjaźń, oparta na zaufaniu, lojalności i prawdzie. Wzbudzają szacunek do siebie i do innych.

W swoich zbiorach audiowizualnych posiadamy kolekcję baśni z wytwórni Walta Disneya[42], które są uniwersalne, jeśli chodzi o ich tematykę i ponadczasowe z punktu widzenia przekazywanych w nich wartości moralnych czytelnych dla każdego.

Kolejną grupą filmów przeznaczonych dla dzieci i młodzieży są adaptacje filmowe lektur szkolnych, które w ostatnich latach cieszą się dużą popularnością, w wersji drukowanej odstraszają młodych czytelników z jednej strony trudnym językiem, z drugiej zaś obszerną zawartością. Mimo wzrastającej liczby adaptacji literatury dziecięco-młodzieżowej, nie zawsze ich poziom artystyczny stoi na wysokim, czy też dobrym poziomie. Jednak, jak wykazały różnorodne badania[43] ten rodzaj filmów zachęca młodych czytelników do przeczytania utworu literackiego, na podstawie którego został on nakręcony. Tym samym adaptacje filmowe pełnią ważną rolę budzenia zainteresowań czytelniczych wśród dzieci i młodzieży.

Dwukrotnie przeprowadziliśmy akcję wspólnie z klasami 1-4 szkół podstawowych, polegającą na zapoznaniu, bądź utrwaleniu lektury szkolnej poprzez czytanie jej fragmentów i wyświetlanie filmów. Pierwsza z nich asygnowana tytułem „Tydzień z Mu-

[42] M. in. *Mulan*, *Piękna i Bestia*, *Królewna Śnieżka*, *Dzwonnik z Notre Dame*, *Dzwoneczek* i In.
[43] J. Koblewska-Wróbel, *Op. cit.*, s. 32.

minkami", zorganizowana została z okazji X Ogólnopolskiego Tygodnia Głośnego Czytania. Akcja cieszyła się dużym powodzeniem wśród najmłodszych. W spotkaniach wzięło udział blisko 450 młodych odbiorców. Dzieci przychodziły poszczególnymi klasami wraz z nauczycielami, którzy po projekcji filmu[44] przeprowadzali z nimi dyskusję na poruszane w utworze tematy.

Czytanie opowieści o Muminkach – zajęcia biblioterapeutyczne

Dopełnieniem zajęć biblio- i filmoterapeutycznych a zarazem połączeniem ekspresji wyobrażeniowo – wizualnej było zorganizowanie konkursu plastycznego „Kochamy Muminki". Celem jego było rozwijanie wyobraźni przywołującej przeżycia z przeczytanej lektury oraz wyrażenie ich w twórczości plastycznej, a przy tym rozwijanie umiejętności manualnych. Konkurs adresowany był do tej samej grupy wiekowej, czyli uczniów szkół podstawowych, klas I – III. Ogółem wpłynęło 137, różnorodnych w swej formie i technice, prac.

Wybrane prace konkursowe – różnorodność technik

[44] *Lato Muminków*; *Muminki*: *Latawiec i inne historie*; *Muminki: złota rybka.*

Wyobraźnia dziecięca nie miała granic, kolorystyka, jak i mnogość technik plastycznych dały niesamowite wrażenia wzrokowe i spełniły przede wszystkim funkcję estetyczną. Jury miało wiele problemów z wyłonieniem zwycięzców, ostatecznie postanowiło przyznać aż 14 nagród i 27 wyróżnień. Laureaci otrzymali nagrody książkowe i pamiątkowe dyplomy.

Wernisaż wystawy pokonkursowej „Kochamy Muminki" - gala nagrodzonych

Cykl o Muminkach Tove Jansson to jedne z najbardziej znanych opowieści dla dzieci**.** Uniwersalność tych książek gwarantuje zarówno młodym jak i starszym czytelnikom niezapomniane chwile pełne ciepła, mądrości, ale też - tak charakterystycznej dla literatury skandynawskiej – magii i tajemniczości. Mimo zastosowania w filmach o Muminkach animacji lalkowej, różniącej się zasadniczo od rysunkowej – malarskiej, dzieci nie miały problemu z odbiorem przekazu i jak widać ze statystyki wypożyczeń, są one bardzo chętnie oglądane.

Nie mniejszym zainteresowaniem cieszyła się akcja „Tydzień z Mikołajkiem", którą prowadzimy w pierwszych dniach grudnia. Któż nie zna przygód Mikołajka, stworzonego przez René Goscinnego i Jean-Jacques`a Sempé. *Mikołajek* to opowieść szczególnie dla dziecięcej płci męskiej - przedstawia bowiem świat widziany oczami chłopców, którzy bratersko bronią honoru swojej płci i nie zadają się z delikatnymi dziewczynkami. Jednak opowiedziane literacko w przezabawny sposób historie sympatycznego urwisa oraz udanie przeniesiona na ekran ekranizacja animowana i fabularna, czynią z tego utworu ponadczasową historię. Dla młodszych widzów mamy cztery części przygód o Mikołajku, zawierające po kilka odcinków, tak jak przedstawione to jest w książce. Ciekawa, trójwymiarowa animacja komputerowa, żywa, ale realistyczna kolorystyka i świetny dubbing, przyciągają uwagę dzieci, a tym samym silniej oddziaływają na ich wyobraźnię. Dla nieco starszych odbiorców posiadamy fabularną ekranizację tego utworu. Świetna gra aktorska oraz dubbing, utrzymanie w wersji komediowej, pozwala się przenieść młodemu widzowi w rzeczywistość głównego bohatera.

Zajęcia literackie, filmowe, czy to plastyczne, wymagają od dzieci pełnej koncentracji. Nie mogą długo trwać i powinny być przerywane zajęciami ruchowymi. Panie z Oddziału Dziecięcego mają w swoich zbiorach publikacje oraz pomoce naukowe (chusty, karty do gry itp.) z wydawnictwa Klanza, które wykorzystują w czasie zajęć z młodym czytelnikiem – odbiorcą. Z materiałów tych również korzystają nauczyciele i wychowawcy.

Zabawy ruchowe z chustą – jako przerywnik między zajęciami

Praca z młodzieżą wymaga większego przygotowania, szczególnie merytorycznego oraz dobrej znajomości poszczególnych odbiorców. Dlatego też zajęcia filmowe z ta grupą wiekową przeprowadzane są w naszej bibliotece przez nauczycieli danych klas lub psychologów bądź pedagogów szkolnych. Poruszane podczas seansu problemy mogą różnie wpływać na stany emocjonalne widza, stąd wynika potrzeba obecności wymienionych osób.

Do pracy indywidualnej lub grupowej z młodzieżą godnym uwagi i wartym polecenia są serie filmów „Gazety Wyborczej", które do filmów dołączone mają kilkudziesięciostronicowe książki. Pierwsza z serii **Wyborcza Poleca** prezentuje kolekcję 30 filmów wszechczasów, międzynarodowej kinematografii o różnorodnej tematyce. Każda z książek zawiera m. in. opis filmu wraz z jego podłożem historyczno-społecznym, informacje o reżyserze i jego twórczości filmowej. Omówienie głównego problemu poruszanego w filmie oraz charakterystykę wybranego aktora.

Drugą serią filmową tegoż wydawnictwa jest **Biblioteka Gazety Wyborczej** obejmująca ok. 30 tytułów – ekranizacje filmowe lektur szkolnych dla szkół gimnazjalnych i średnich[45]. W materiale drukowanym znaleźć można obszerne prezentacje literackiego pierwowzoru (geneza, konstrukcja tekstu, charakterystyka postaci, tło historyczne), przydatne terminy teoretyczno-literackie, omówienie ekranizacji (kulisy powstania, warsztat realizatorów, komentarze producentów), mini leksykon wiedzy filmowej (przydatne terminy, pojęcia i informacje). Jest to znakomita pomoc dydaktyczna, uzupełnienie szkolnej lektury.

[45] Wykaz tytułów podano w bibliografii.

Z tej samej serii posiadamy w naszej Mediatece dzieła Williama Shakespeare'a, będące spektaklami Teatru Telewizji BBC w mistrzowskim wykonaniu przez angielskich aktorów. Dołączona do filmu książka wyjątkowo nie zawiera streszczenia utworu ani charakterystyki poszczególnych postaci, posiada natomiast przekład sztuki napisany przez znanego pisarza i cenionego tłumacza literatury angielskiej i amerykańskiej Macieja Słomczyńskiego. Jako jedyny przełożył on wszystkie dzieła Williama Shakespeare'a na język polski.

Jak wiadomo, dramaty Szekspira nie są dziełami łatwymi, tym bardziej dla młodzieży. Niektóre z nich, jako lektury szkolne, sprawiają młodym czytelnikom wiele problemów, przede wszystkim z uwagi na język jakim są napisane. W tym celu połączenie tekstu pisanego z obrazem jest świetną okazją do oswojenia czytelnika z utworami poczytnego pisarza i wgłębienia się w ich temat - akcję. Kolekcja ta zatem pełni przede wszystkim funkcję czytelniczą, czyli zachęcającą do czytania literatury angielskiej.

Bardzo ważne funkcje terapeutyczne pełnią filmy edukacyjne dla młodzieży. Mamy w swoich zbiorach specjalną ofertę instruktażowych programów audiowizualnych, przeznaczonych dla młodzieży, psychologów, wychowawców oraz rodziców nastolatków. Zawierają one skuteczne metody radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych, a profesjonalność i rzetelność przekazywanej w nich wiedzy - wydane przez Państwowe Wydawnictwo Naukowe - czyni z nich atrakcyjną formę przekazu.

Część z tych filmów składa się na serię „Problemy Nastolatków": *Asertywność – sztuka bycia sobą*; *AIDS – jak go uniknąć*, *AIDS – wszystko, co powinieneś wiedzieć*; *Alkohol – droga do nikąd*; *Dzieci rodzące dzieci – blaski i cienie macierzyństwa*; *Kokaina i amfetamina a organizm człowieka*; *Marichuana a organizm człowieka*; *Przemoc i agresja – jak się im przeciwstawić*; *Przygnębienie i apatia – jak sobie z nimi radzić*; *Dzieci maltretowane i molestowane – jak o tym mówić.*

Pozostałe filmy z tej grupy tematycznej przeznaczone są dla konkretnej grupy wiekowej i zawierają propozycje wykorzystania programu na zajęciach w szkole oraz słowniczek podstawowych terminów: *Palenie tytoniu a fizjologia człowieka* (dla wszystkich powyżej 12 lat); *Epitafium dla narkomana – trzy wstrząsające historie opowiedziane przez ofiary uzależnienia* (dla młodzieży powyżej VI klasy szkoły podstawowej); *Jak leki i narkotyki wpływają na nasz organizm – substancje chemiczne a metabolizm człowieka* (dla młodzieży powyżej VI klasy szkoły podstawowej).

Problematyka poruszana w wyżej wymienionych filmach jest bardzo trudna a zarazem delikatna, dlatego też projekcje filmów prowadzimy tylko w uzgodnieniu ze szkołami i w obecności szkolnego psychologa bądź pedagoga. Naturalnie są one wypożyczane instytucjom oświatowym, psychologom oraz zainteresowanej młodzieży.

Kolejną grupą filmów edukacyjnych są audycje telewizyjne o charakterze dokumentalnym, pomocnicze w nauczaniu przedmiotowym dla szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Serię „Powszechna Wideoteka Edukacyjna" przygoto-

wało Ministerstwo Edukacji i Sportu. W swym zbiorze mamy dwanaście części tego cyklu, a ich zakres obejmuje:

- historię, wiedzę o społeczeństwie – poznawanie historii polskich miast i regionów, historia polskich oficerów uwięzionych w polskich obozach jenieckich, a następnie zamordowanych w obozach Katynia, Ostaszkowa, Starobielska,
- edukację regionalną – dziedzictwo kulturowe w regionie, edukację ekologiczną i przyrodniczą – poznawanie uroków polskich krajobrazów oraz wpływ naszej gospodarki na ich przekształcanie, doskonalenie umiejętności jak orientować się w terenie, jak zrobić szkic i mapę, jak opisać miejsce zamieszkania, warunki naturalne i zagospodarowanie terenu,
- język polski – ukazanie rozwoju pisarstwa związanego ściśle z podróżami (sylwetki J.U. Niemcewicza, J. I. Kraszewskiego, J. Iwaszkiewicza),
- muzykę – doskonalenie umiejętności gry na gitarze,
- astronomię i fizykę – prześledzenie rozwoju fizyki na przestrzeni dziejów,
- matematykę – przykłady zastosowania wiedzy matematycznej w naukach ścisłych i w praktyce, utrwalenie wybranych pojęć i definicji matematycznych,
- edukację filozoficzną, etyka, wiedza o kulturze – inspiracje do przemyśleń nad problemami wiary i jej potrzeby, a także zasad moralnych wynikających z religii, jak również z etyki laickiej,
- edukacje europejską, podstawy przedsiębiorczości – jak korzystać z programów unijnych dla młodzieży oraz różnych form współpracy europejskiej, wskazanie możliwości nawiązywania kontaktów z rówieśnikami z innych krajów,
- czytelniczo-medialną,
- geografię z ochroną i kształtowaniem środowiska – budowa geologiczna Karpat, zobrazowana przestrzeń geograficzna i przyrodnicza gór, konieczność ich ochrony.

Filmy o tematyce przyrodniczej oraz z różnych dziedzin sztuki, jak malarstwo, rzeźba, muzyka itp. pełnią przede wszystkim funkcję estetyczną a także poznawczą. Można je wykorzystać w kilku zakresach:

- jako środek budzenia wrażliwości uczniów różnymi dziedzinami sztuki,
- jako środek budzenia wrażliwości na piękno przyrody,
- jako środek podnoszenia życia kulturalnego.

Film może pełnić różne funkcje terapeutyczne, w zależności od poruszanego w nim tematu, a z uwagi na przynależność tego medium do szeroko rozumianej sztuki, pełni podobne do niej funkcje[46]:

- w y c h o w a w c z ą – wzbogacającą życie wewnętrzne jednostki,
- r o z w o j o w ą – mającą związek z treściami jakie niesie ze sobą sztuka-film,

[46] Podział wg E. J. Koniecznej, *Arteterapia w*…, s. 142. Por.: A. M. Łaszcz, *Op. cit*., s. 38-39.

- p o z n a w c z o - s t y m u l a c y j n ą – jako szuka filmowa dostarczająca informacji i mobilizująca do aktywności poznawczej,
- k o m u n i k a c y j n ą i e k s p r e s y j n ą – uspołeczniające jednostkę w grupie i umożliwiające swobodne wypowiadanie się
- k u l t u r o z n a w c z ą – zapoznającą się z dobrami kultury poprzez percepcje wzrokową i/lub słuchową
- r e k r e a c y j n o – l u d y c z n ą – zaspokajającą naturalne potrzeby człowieka, jaką jest zabawa,
- t e r a p e u t y c z n ą – dostarczającą pozytywnych uczuć związanych z estetycznym przeżywaniem sztuki filmowej, wywołująca *katharsis*, nastrój relaksacji, rozluźnienia psychofizycznego, aktywizującą do dalszej samodzielnej działalności na rzecz samego siebie i innych.

W przeprowadzanych zajęciach z dziećmi, film pełni funkcję edukacyjną, poprzez - dostarczenie uczniom informacji o otaczającym świecie i o nich samych. **Rekreacyjna** funkcja sprowadza się do stworzenia dziecku warunków umożliwiających wypoczynek, nabrania dystansu do swoich problemów, jak również regeneracji sił potrzebnych do ich przezwyciężania. Natomiast **korekcyjna** - kompensacja uszkodzonych mechanizmów zdrowymi lub dążenie do zniwelowania ich negatywnych skutków.

5. Zakończenie

Forma przekazu, jaką jest film towarzyszy dziecku już od najwcześniejszych lat, będąc często pierwszym kontaktem ze sztuką, tym samym stanowiąc istotny element w poznawaniu i opanowywaniu świata realnego. Oferta filmów dla dzieci i młodzieży nadających się do zajęć terapeutycznych jest bardzo duża, jednak to zadaniem terapeuty jest dokonywanie doboru gatunkowego i tematycznego filmu, biorąc pod uwagę potrzeby i możliwości odbiorcy. W obecnym czasie, gdzie kino bardzo się rozwinęło a wytwórnie filmowe prześcigają się w produkcjach, filmoterapia ma szerokie pole do pracy z młodym odbiorcą, poczynając od filmów animowanych, rysunkowych często przedstawiających bajkowe, baśniowe obrazy, poprzez filmy fabularne, po instruktażowe, dokumentalne, reportaże, nowele, czy impresje.

Niebezpieczeństwo złego doboru filmów do wieku najczęściej zdarza się , jak twierdzi J. Koblewska-Wróblowa[47], kiedy zakłada się, że film z bohaterem dzieckiem w roli głównej jest filmem przeznaczonym dla dzieci lub też, że film nakręcony dla dzieci jest zawsze filmem odpowiednim dla tej grupy wiekowej. Nie mniejszym błędem jest jednostronne dobieranie repertuaru, słabo uwzględniającego zainteresowania młodocianych odbiorców lub kierującego się wyłącznie tymi upodobaniami oraz sugerowanie się

[47] J. Koblewska-Wróblowa, *Op. cit*., s. 38. Zob. też: M. Hendrykowski, *Op. cit*., s. 14.

treścią bez uwzględnienia tego, czy środki wyrazu filmu są odpowiednie dla dziecka w danym wieku.

Z uwagi na podstawową funkcję biblioteki, jaką jest promocja czytelnictwa oraz na prowadzonych zajęciach, bazujących na książce dziecięcej, skupiono się głównie na przedstawieniu pracy w grupie z filmem z młodym czytelnikiem w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.

W zajęciach filmowych z młodym odbiorcą, przeprowadzonych Miejskiej Bibliotece publicznej w Bolesławcu dominują bajki i baśnie, w wersji animowanej. Te pierwsze pełnią funkcje przede wszystkim wychowawcze i przeznaczone są dla przedszkolaków, które potrzebują prostych form obrazowych, aby móc zrozumieć ich odbiór.

Baśń filmowa z kolei jest odpowiednim utworem do rozpoczęcia edukacji filmowej dzieci w wieku wczesnoszkolnym, jak pisze Ewelina Konieczna[48]. Ten rodzaj filmu „daje możliwość kształtowania umiejętności rozpoznawania tradycyjnych wątków fabularnych, znanych schematów i struktur baśniowych oraz dostarcza dzieciom satysfakcji z odkrywania znaczeń, jakie niosą zdarzenia i postaci filmowe. […]

Filmoterapia, podobnie jak biblioterapia, najczęściej stosowana jest do celów rewalidacyjnych. Dostarcza wsparcia psychicznego. Celem filmoterapii jest też resocjalizacja i profilaktyka, czemu służą filmy zarówno fabularne, popularnonaukowe jak i edukacyjne.

Niniejsza praca nie wyczerpuje tematu funkcji terapeutycznych filmów dziecięcych i młodzieżowych. Zajęcia z filmem są pewnym *novum* w naszej bibliotece, zebrana literatura pomocna do napisania niniejszej pracy, jak i śledzenie ukazywania się nowych opracowań dotyczących filmoterapii pozwolą poszerzyć wiedzę w tym kierunku i uatrakcyjnić formę tych zajęć.

Wybór filmografii podanej w załączniku dokonany został z uwagi na wartości, jakie przekazują dane filmy oraz na podstawie zainteresowania użytkowników – widzów. Wykaz ten będzie zaczątkiem do powstania filmografii adnotowanej naszej Mediateki, stanowiąc istotne źródło w pracy z filmem, nie tylko dla bibliotekarzy, ale również dla terapeutów, nauczycieli, pedagogów, psychologów i zainteresowanych osób.

[48] E. J. Konieczna, Baśń w literaturze i w filmie, s. 249.

Bibliografia

Analiza i interpretacja utworu filmowego w szkole, praca zbiorowa pod red. H. Depty, Warszawa 1980

Bałutowski D., *Jak oglądać filmy z młodzieżą. Film fabularny w psychoedukacji, terapii, profilaktyce*, Warszawa 2010

Czeczot-Gawrak Z., *Współczesna francuska teoria filmu*, Wrocław 1982

Czernianin W., *Teoretyczne podstawy biblioterapii*, Wrocław 2008, rozdział *Film jako narzędzie terapeutyczne*

Depta H., *Film i wychowanie*, Warszawa 1975

Depta H., *Kultura filmowa – wychowanie filmowe*, Warszawa 1979

Frydel-Jasińska E., *Terapia przez sztukę*, [w:] *Sztuka w kontekście oddziaływania na człowieka*, L. Kataryńczuk-Mania, J. Karcz (red), Zielona Góra 2006, s. 143

Gołębiewska I.., *Sztuka i jej terapeutyczne znaczenie w filmie jako forma oddziaływania w dziedzinie filmoterapii – tradycja czy nowość?*, http://ilonagolebiewska.bloog.pl/id,5986739,title,Sztuka-i-jej-terapeutyczne-znaczenie-w-filmie-jako-forma-oddzialywania-w-dziedzinie-filmoterapii-tradycja-czy-nowosc,index.html?ticaid=6dc15 [dostęp: 15.12.2011]

Helman A., Pitrus A., *Podstawy wiedzy o filmie*, Gdańsk 2008

Hendrykowski M., *Polski film fabularny dla dzieci i młodzieży*, Poznań 1994

Jarecka U., *Bohater filmu animowanego*, „Kwartalnik Filmowy" 2003, nr 41/42, s. 335-347

Jędryczka-Hamera A., *Doktor film.* Rozm. przepr. Salwa O., „Film" 2009, nr 4, s. 46-47

Jędrzejczak A., *Rudzi wredni ulubieńcy*, „Polityka" 2004, nr 52/53, s. 128-131

Kielar M., *Rola filmu animowanego w pracy wychowawczo-dydaktycznej przedszkola*, Warszawa 1978

Koblewska-Wróblowa J., *Film fabularny w szkole*, pod red. W. Okonia, Warszawa 1964

Konieczna E. J., *Arteterapia w teorii i praktyce*, Kraków 2003, rozdz. *Filmoterapia*

Konieczna E. J., *Baśń w literaturze i w filmie. Rola baśni filmowej w edukacji dzieci w wieku wczesnoszkolnym*, Kraków 2005

Kossakowski A., *Polski film animowany 1945-1974*, Wrocław 1977

Kozubek M., *Realny świat – możliwy świat. Rola w kształtowaniu tożsamości młodzieży społecznie niedostosowanej*, „Kwartalnik Filmowy" 2008, nr 62-63, s. 292-306

Kruszewski T., *Kinoterapia – wprowadzenie do nowej techniki biblioterapeutycznej,* [w:] *Biblioterapia – z zagadnień pomocy niepełnosprawnym użytkownikom książki*, T. 2 pod red. M. Fedorowicz i T. Kruszewskiego, Toruń 2007

Łaszcz A. M., *Zastosowanie filmu w terapii psychologicznej*, [w:] *Między psychologią a sztuką. Materiały z I Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej;* red. nauk. Paluchowski W. J., Stańko-Kaczmarek M., Poznań 2011

Morawski S., *Kultura filmowa młodzieży*, Warszawa 1977

Mytnik J., *Filmoterapia jako samodzielny rodzaj arteterapii*, „Arteterapia" 2010, nr 3, s. 27-28

Mytnik J., *Muzyka filmowa i kolorystyka filmu jako czynnik filmoterapii*, „Arteterapia" 2010, nr 4, s. 28-31

Mytnik J., *Problem widza jako odbiorcy filmu w filmoterapii*, „Arteterapia" 20011, nr 1, s. 21-23

Plisiecki J., *Film i sztuki tradycyjne*, Lublin 2005

Sadowska Małgorzata, *Filmy które leczą*, http://zwierciadlo.pl/2010/psychologia/warsztaty/filmy-ktore-lecza [dostęp: 15.12.2011]

Staszczyszyn B., *Będąc z dzieckiem, bądź jak dziecko*, „Film" 2010, nr 12, s. 50-51

Stradomski Wiesław, *O sztuce filmowania: zarys metodyki i estetyki*. Warszawa 1980

Wawrzyn K., *Film jako materiał terapeutyczny wykorzystywany w pedagogice specjalnej*, http://www.dzieciecegraffiti.pl/index.php?action=readmore&idc=15&id=168&print=1 [dostęp: 15.12.2011]

Wierzewski W., *Film i literatura*, Warszawa 1983

Więckowska K., *Obraz niepełnosprawności w filmach rysunkowych dla dzieci*, „Szkoła Specjalna" 2010, nr 2, s.138-147

Wojnicka J., Katafiasz O., *Słownik wiedzy o filmie*, Bielsko-Biała 2005

Zarębski K. J., *Różne oblicza zielonego ogra*, „Kino" 2004, nr 7/8, s. 47-49

Żygulski K., *Uwagi socjologa*, „Film" 1972, nr 31, s. 6-7

Filmografia Mediateki Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bolesławcu (w wyborze)
Adaptacje f i l m o w e

Dla dzieci

Animowane:

Brzydkie kaczątko i inne historie (seria: Pan Andersen Opowiada). - Warszawa: Cass Film Entertainment Group, 2004. – 1 dysk optyczny DVD (78 min)

Zbiór filmów o Kubusiu Puchatku na podstawie książek A. A. Milne'a:

Kubuś i Hefalumpy. - Warszawa: Imperial , [2006]. 1 dysk optyczny DVD (67 min)

Niezwykła przygoda Kubusia Puchatka. - Warszawa: Imperial, 1999. - 1 dysk optyczny DVD (73 min)

Nowe przygody Kubusia Puchatka. Jak piórko na wietrze. - Warszawa: Imperial, [2009]. - 1 dysk optyczny DVD (44 min)

*Nowe przygody Kubusia Puchatka. Puchatek na Dzikim Zachodzie***.** - Warszawa: Imperial, [2009]. - 1 dysk optyczny DVD (43 min)

Nowe przygody Kubusia Puchatka. Wielki napad na miód. - Warszawa: Imperial, [2009]. - 1 dysk optyczny DVD (44 min)

Zbiór filmów o Mikołajku na podstawie książki René Goscinnego i Jean-Jacques`a Sempé pt. „Mikołajek" (każda z części zawiera poszczególne przygody z tytułowej książki)

Mikołajek. Cz. 1. Wszyscy kumple Mikołajka. - Warszawa: Best Film, 2009. - 1 dysk optyczny DVD (70 min)

Mikołajek. Cz. 2. Dziewczyny kontra chłopaki. - Warszawa: Best Film, 2009. - 1 dysk optyczny DVD (80 min)

Mikołajek. Cz. 3, Mikołajek ma kłopoty. - Warszawa: Best Film, [2011]. - 1 dysk optyczny DVD (70 min)

Mikołajek.Cz. 4, Pomysłowe chłopaki. - Warszawa: Best Film, 2009. - 1 dysk optyczny DVD (80 min)

Pinokio - Warszawa: SPI IInternational Polska, 2002. - 1 dysk optyczny DVD (106 min) (na podst. książki „Pinokio" Carlo Collodi)

Przygody Małego Księcia - Warszawa: Epelpol Entertainment, cop. 2007. - 4 dyski optyczne DVD (ok. 600 min) (na podst. książki „Mały książę" A. de Saint-Exupéry)

Szewczyk dratewka - Film zrealizowany w teatrze lalek, 2001. – 1 kaseta VHS, (60 min) (adaptacja utworu Marii Kownackiej pod tym samym tytułem)

Wio, Leokadio! - Warszawa: Media Way, 2005. - 1 dysk optyczny DVD (80 min) (animacja lalkowa, na podst. książki Joanny Kulmowej, przez UNESCO została uznana za jedną z najlepszych na świecie książek dla dzieci)

Fabularne:

Ania z Zielonego Wzgórza / reż., scen. Kevin Sullivan; scen. Joe Wiesenfeld; zdj. René Ohashi; muz. Hagood Hardy; wyk. Megan Follows, Colleen Dewhurst, Richard Farnsworth [i in.]. - Warszawa: Epelpol, 2007. - 2 dyski optyczne DVD (195 min) (na podst. powieści Lucy Montgomery pod tym samym tytułem)

Antek / reż. i scen. Wojciech Fiwek. - Warszawa: Telewizja Polska, 2008. - 1 dysk optyczny DVD (50 min) (seria: Ekranizacje Literatury; ekranizacja noweli Bolesława Prusa pod tym samym tytułem)

Awantura o Basię / reż., scen. Maria Kaniewska; scen. Kazimierz Karcelli [właśc. Korcelli]; zdj. Antoni Wójtowicz; muz. Lucjan Kaszycki; wyk. Małgorzata Piekarska, Janina Macherska, Ewa Krasnodębska [i in.]. - Warszawa: Media-Way, [2005]. - 1 dysk optyczny DVD (86 min) (na podst. powieści Kornela Makuszyńskiego pod tym samym tytułem)

Dzieci z Bullerbyn / reż. Lasse Hallström; scen. Astrid Lindgren; zdj. Jens Fischer; muz. Georg Riedel; wyk. Linda Bergstrom, Anna Sahalin, Harald Lonnbro, Hernik Larsson [i in.]. - Warszawa: Monolith Video, [2004]. - 1 dysk optyczny DVD (87 min) (na podst. książki Astrid Lingren pod tym samym tytułem)

Kamizelka / reż. Stanisław Jędryka; scen. Zdzisław Skowroński. - Warszawa: Telewizja Polska S.A, [2008]. - 1 dysk optyczny DVD (44 min) (seria: Ekranizacje Literatury; ekranizacja noweli Bolesława Prusa pod tym samym tytułem)

Katarynka / scen. na podst. noweli Bolesława Prusa Zdzisław Skowroński; reż. Stanisław Jędryka. - Warszawa: Telewizja Polska, [2008]. - 1 dysk optyczny DVD (28 min) (seria: Ekranizacje Literatury; ekranizacja noweli Bolesława Prusa pod tym samym tytułem)

Mikołajek / reż. Laurent Tirard; scen. Grégoire Vigneron, Alain Chabat. - Warszawa: TiM, 2009. - 1 dysk optyczny (DVD) (87 min) (na podst. książki René Goscinnego i Jean-Jacques`a Sempé pod tym samym tytułem)

O dwóch takich, co ukradli księżyc / reż. Jan Batory ; scen. Jan Brzechwa, Jan Batory ; zdj. Bogusław Lambach; muz. Adam Walaciński; wyk. Lech Kaczyński, Jarosław Kaczyński, Ludwik Benoit [i in.]. - Warszawa: MediaWay, [2005]. - 1 dysk optyczny DVD (75 min) (na podst. powieści Kornela Makuszyńskiego pod tym samym tytułem)

Opowieść wigilijna / reż. David Hugh Jones; scen. Karol Dickens; muz. Stephen Warbeck; [wyk.] Patrick Stewart, Liz Smith, Joel Grey [i in.]. - Warszawa: Epelpol, 1999. - 1 dysk optyczny DVD (95 min) (na podst. powieści Karola Dickensa pod tym samym tytułem)

Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa / reż. Andrew Adamson ; scen. Ann Peacock [i in.]. - Warszawa: CD Projekt, [2010]. - 1 dysk optyczny DVD (137 min) (na podst. powieści C. S. Lewisa pod tym samym tytułem)

Dla młodzieży

Kolekcja Biblioteka Gazety Wyborczej - ekranizacje lektur szkolnych (+ omówienie lektury szkolnej):

Chłopi
Dziady
Dżuma
Faraon
Ferdydurke
Folwark zwierzęcy
Granica
Hamlet
Krzyżacy
Lalka
Ludzie bezdomni
Moralność Pani Dulskiej

Noce i dnie
Pan Tadeusz
Panny z wilka
Popiół i diament
Pożegnanie z Marią
Proces
Przedwiośnie
Stary człowiek i morze
Syzyfowe prace
Wesele
Wierna rzeka
Zemsta

Kolekcja Biblioteka Gazety Wyborczej – (spektakl Teatru TV BBC + wersja drukowana sztuki):
Antoniusz i Kleopatra
Burza
Hamlet
Jak wam się podoba
Juliusz Cezar
Komedia omyłek
Król Lear
Kupiec wenecki
Makbet
Miarka za miarkę
Otello
Poskromienie złośnicy
Romeo i Julia
Ryszard III
Sen nocy letniej
Serc starania stracone
Titus Andronicus
Wesołe niewiasty z Windsoru
Wiele hałasu o nic
Zimowa opowieść
Żywot śmierci króla Jana

Filmy edukacyjne

Seria Problemy Nastolatków (do wykorzystania w pracy wychowawczej)

Aids: jak go uniknąć / konsultacja Andrzej Stapiński. Warszawa: AIMS Media, 1999. 1 kaseta VHS (34 min)

Aids: wszystko co powinieneś wiedzieć / konsultacje wersji polskiej Andrzej Stapiński. - Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, 1995. - 1 kaseta VHS (28 min)

Alkohol droga donikąd / konsultacja Bogusław Habrat. - Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, 1999. - 1 kaseta VHS (27 min)

Asertywność: sztuka bycia sobą. - Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, 1997. - 1 kaseta wideo VHS (27 min)

Dzieci maltretowane i molestowane: jak o tym mówić. - Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, 1998. – 1 kaseta VHS (30 min)

Dzieci rodzące dzieci: blaski i cienie wczesnego macierzyństwa. - Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, 1999. – 1 kaseta VHS (17 min)

Epitafium dla narkomana – trzy wstrząsające historie opowiedziane przez ofiary uzależnienia / oprac. Halina Galera. - Warszawa: AIMS Media, 1995. - 1 kaseta VHS (ok. 17 min) (dla młodzieży powyżej VI klasy szkoły podstawowej)

Jak leki i narkotyki wpływają na nasz organizm: substancje chemiczne a metabolizm człowieka / konsultacje Krystyna Suchorska. - Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, 1995. - 1 kaseta VHS (22 min)

Kokaina i amfetamina a organizm człowieka / konsultacja Bogusław Habart. - Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, 1998. - 1 kaseta VHS (14 min)

Marihuana a organizm człowieka / konsultacja Bogusław Harbat. – Warszawa: AIMS Media, 1997. – 1 kaseta VHS (22 min)

Palenie tytoniu a fizjologia człowieka / konsultacja Krzysztof Przewoźniak. - Warszawa: AIMS Media, 1995. - 1 kaseta VHS (ok. 19 min) (dla wszystkich powyżej 12 lat)

Przemoc i agresja: jak się im przeciwstawiać / Wydawnictwo Naukowe PWN. - Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, 1999. - 1 kaseta VHS (41 min)

Przygnębienie i apatia: jak sobie z nimi radzić / konsultacja Krzysztof Jedliński. Warszawa: AIMS Media, 1997. 1 kaseta VHS (25 min)

Seria Powszechna Wideoteka Edukacyjna

Filmy dla szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych:

Gitarowe ABC – muzyka, wiedza o kulturze. – Warszawa: MENiS, 2004. – 1 kaseta VHS (100 min)

Wielka historia małych miast – historia, historia i społeczeństwo, edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie. – Warszawa: MENiS, 2004. – 1 kaseta VHS (125 min)

Wyprawy z Azymutem – edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie, edukacja ekologiczna i przyrodnicza. – Warszawa: MENiS, 2004. – 1 kaseta VHS (200 min)

Filmy dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych:

Czym jest…od Platona do Newtona – fizyka i astronomia, technika, wiedza o społeczeństwie. – Warszawa: MENiS, 2004. – 1 kaseta VHS (250 min)

Europa na wynos – edukacja europejska, historia i wiedza o społeczeństwie, podstawy przedsiębiorczości. – Warszawa: MENiS, 2004. – 1 kaseta VHS (190 min)

Od Platona i Newtona… - fizyka, astronomia. – Warszawa: MENiS, 2004. – 1 kaseta VHS (140 min)

Polska w ogniu. Katyń – historia, edukacja europejska, edukacja regionalna, edukacja czytelnicza i medialna. – Warszawa: MENiS, 2004. – 1 kaseta VHS (50 min)

Przez Karpaty – geografia z ochroną i kształtowaniem środowiska, edukacja regionalna, edukacja ekologiczna. – Warszawa: MENiS, 2004. – 2 kasety VHS (125 min. i 150 min)

Romantyczne podróże do Polski – język polski, historia, uczestnictwo w kulturze, edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie. – Warszawa: MENiS, 2004. – 1 kaseta VHS (180 min)

Spisane na kamiennych tablicach – edukacja filozoficzna, etyka, wiedza o społeczeństwie. – Warszawa: MENiS, 2004. – 1 kaseta VHS (150 min)

Tajniki matematyki – matematyka. – Warszawa: MENiS, 2004. – 1 kaseta VHS (195 min)

Seria Wielkie Tajemnice Historii

Siedem cudów świata. – Cromwell Production, 1999. – 1 dysk optyczny DVD (60 min)

Wyprawy krzyżowe. – A&E Televisions Networks, 2005. – 1 dysk optyczny DVD (46 min)

Zagubione skarby Azteków i Majów. – Cromwell Production, 1999. – 1 dysk optyczny DVD (60 min)